

# บทที่ 1

## บทนำ

### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์มายาวนาน โดยมีองค์พระมหากษัตริย์เป็นประมุข พระองค์ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชาติ ทำให้ประเทศชาติ มีความสงบในการอยู่ร่วมกันแม้ว่าประชาชนจะมีความหลากหลายทางศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีก็ตาม

พระองค์ทรงเป็นสัญลักษณ์ของประเทศ ทรงเป็นผู้นำ เป็นนักพัฒนาเพื่อให้ประชาชนมีความสุขในการดำรงชีพ ทรงพระราชทานแนวพระราชดำริให้แก่พสกนิกรมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการพัฒนาประเทศ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของชาติ ซึ่งรวมถึงพระราชพิธี การอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ภาษา ศิลปวัฒนธรรม หัตถกรรม ดนตรี กีฬา และอื่น ๆ ซึ่งแนวพระราชดำรินั้น สามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้อย่างกลมกลืน สอดคล้องกับวิถีชีวิตและเหมาะสมกับสภาพสังคมไทยยิ่งนัก

แนวพระราชดำริด้าน “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการ

ต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้าง

พื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ( <http://www.doae.go.th>)

แนวพระราชดำริในการพัฒนาประเทศที่ชาวไทยถือกันว่าเป็นปรัชญาในการดำรงชีวิต หรือ ปรัชญาการอนุรักษ์ คือ เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ดังกล่าวที่ครอบคลุมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมซึ่งมีความเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาไทยในหลายด้าน สามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละสภาพท้องถิ่นของประเทศที่มีความหลากหลาย และไม่เพียงแต่พระราชทานแนวพระราชดำรินั้น หากแต่พระองค์ยังทรงให้มีการศึกษาวิจัย พัฒนาแนวพระราชดำรินี้ในเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้เห็นผลจากแนวพระราชดำรินี้ต่าง ๆ ว่าสามารถนำไปปฏิบัติได้ หรือ ต้องปรับปรุงแก้ไขได้อย่างไรที่จะให้ในแต่ละพื้นที่นำไปเป็น “แบบอย่าง” ในการทำด้วยตนเองได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัส เมื่อ 4 ธันวาคม 2540 ว่า “เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มด้วยซ้ำไปและพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 23 ธันวาคม 2542 ทรงกล่าวไว้ว่า " เศรษฐกิจพอเพียง แปลว่า Sufficiency Economy คำว่า Sufficiency Economy นี้ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ. จะมีได้อย่างไร เพราะว่าเป็นทฤษฎีใหม่ Sufficiency Economy นั้น ไม่มีในตำรา เพราะหมายความว่าเรามีความคิดใหม่ และโดยที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสนใจก็หมายความว่าเราก็สามารถที่จะไปปรับปรุงหรือ ไปใช้หลักการ เพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศและของโลกพัฒนาดีขึ้น."

ฉะนั้นเราจะพบหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการตัดสินใจและการกระทำ

ส่วนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลก

ภายนอกได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ในการดำรงชีวิตภายใต้นโยบายเศรษฐกิจพอเพียงยังสามารถแก้ไข ปัญหาความยากจนให้แก่ประชาชนและชุมชนก่อให้เกิดรายได้ขึ้นในชุมชนทำให้คุณภาพชีวิตมี คุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น

ตามที่รัฐบาลได้ประกาศให้ “การแก้ไขปัญหาคความยากจน” เป็นระเบียบวาระแห่งชาติ โดยคณะรัฐมนตรี มีมติเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2545 ให้ความเห็นชอบกรอบยุทธศาสตร์การแก้ไข ปัญหาความยากจน โดยมีเป้าหมายที่จะขจัดความยากจนให้หมดสิ้นภายในปี พ.ศ. 2551 ซึ่งได้ กำหนดยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาคความยากจนไว้ในแผนบริหารราชการแผ่นดิน 4 ปี ไว้ 3 ระดับ คือ ระดับประเทศ ระดับชุมชน และระดับบุคคล โดยมีศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะ ความยากจน กระทรวงมหาดไทย (ศตจ.มท.) เป็นเจ้าภาพหลักในการบริหารจัดการ

บ้านนาฝายหมู่ที่ 12 ตำบลหัวเรือ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม เป็น 1 ใน 21 หมู่บ้านที่ขึ้นกับ ต.หัวเรือ โดยประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา เกษตรกรรมเหมือนกับ ชาวอีสานทั่วไป โดยมีผู้ใหญ่บ้านชื่อนายพิบูล ชันทัพไทย ที่ได้้นำแนวคิดตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวมาใช้กับชุมชน ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงยุทธศาสตร์การ ดำเนินงานการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านนาฝาย ว่ามียุทธศาสตร์อะไร ดำเนินการ อย่างไร ที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยใช้ นโยบายเศรษฐกิจพอเพียง ได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการสร้างรายได้ของคนในชุมชนมีชีวิตความเป็น อยู่ที่ดีขึ้น และที่สำคัญ ยังจะสามารถนำไปเป็นแบบอย่างในการพัฒนาชุมชนอื่นๆให้เข้มแข็ง ต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

#### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงยุทธศาสตร์การดำเนินงานการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา บ้านนาฝาย ตำบลหัวเรือ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาถึงความต้องการของประชาชนในบ้านนาฝาย ตำบลหัวเรือ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคามที่มีผลต่อการพัฒนาแบบพึ่งตนเองภายใต้ นโยบายเศรษฐกิจพอเพียง ได้อย่าง ยั่งยืน

#### ขอบเขตการวิจัย

การศึกษายุทธศาสตร์การดำเนินงานการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาหมู่บ้าน นาฝาย ตำบลหัวเรือ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยมีขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

1. พื้นที่ใช้ในการศึกษาวิจัย เขตพื้นที่ การศึกษา หมู่บ้านนาฝายหมู่ที่ 12 ตำบลหัวเรือ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรในหมู่บ้านนาฝาย ตำบลหัวเรือ อำเภอบ้านนาฝาย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 446 คน (ที่มา : <http://www.thaitambon.com//ttambon.asp?ID=400708>)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จากผู้ประกอบอาชีพ จำนวน 101 คน ดังนี้

2.2.1 กลุ่มผู้เลี้ยงปลาดุกในบ่อซีเมนต์ จำนวน 19 คน

2.2.2 กลุ่มผู้เลี้ยงกบ จำนวน 19 คน

2.2.3 กลุ่มธนาคารข้าว จำนวน 19 คน

2.2.4 กลุ่มผู้เพาะเห็ด จำนวน 19 คน

2.2.5 กลุ่มผู้ทอผ้าไหมของสตรีแม่บ้าน จำนวน 19 คน

2.2.6 ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน

2.2.7 เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5 คน

3. ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย ตามปีงบประมาณ 2552

### นิยามศัพท์เฉพาะ

ยุทธศาสตร์การพัฒนา หมายถึง การประสานงานที่ดีและทิศทางที่มีเป้าหมาย เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นไปตามแนวคิดและแนวทางที่ถูกตั้งเพื่อให้ประสบผลสำเร็จในอนาคต

การพัฒนาแบบพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน หมายถึง การพยายามช่วยตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้ “พอมี พอกิน” โดยเฉพาะอาหาร ที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ ความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายไม่เดือดร้อน และเพียงพอต่อความต้องการ รวมทั้งมีความสามารถในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านนาฝาย โดยให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สามารถดำเนินงานได้ตรงกับเป้าหมายที่วางไว้ โดยการนำทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ และสามารถอยู่ได้อย่างไม่ต้องพึ่งพาอาศัยหรือรอที่จะได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของภาครัฐหรือเอกชน

การดำเนินงาน หมายถึง การปฏิบัติงานจริงที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในหมู่บ้านนาฝาย ตำบลหัวเรือ อำเภอบ้านนาฝาย จังหวัดมหาสารคาม

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

#### ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบถึงยุทธศาสตร์การดำเนินงานการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง บ้านนาฝาย ตำบลหัวเรือ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ในการสร้างความเป็นอยู่ให้มีความสุขแก่ชุมชน และจะนำไปเป็นแบบอย่างแก่ชุมชนอื่นอีกต่อไป

2. ได้ทราบถึงความต้องการของการพัฒนาแบบพึ่งตนเองภายใต้นโยบายเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างยั่งยืนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนของหมู่บ้านนาฝาย ตำบลหัวเรือ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ และชุมชนหมู่บ้านอื่นๆต่อไป



มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY